

GROÓ DIANA HANGJA SURÁNYI VERA TEMETÉSÉN¹

Hallasz, Vera?
Én hallak... mindannyian hallunk...

Nem tudtam nekrológot írni Rólad.
Amikor a Feri arra kért, hogy beszéljek...
Ősz van, Vera, látod? Mindjárt a te színeid...

... nem tudok rólad múlt időben beszélni. Akik most itt vagyunk, tudjuk, ki vagy. Nekem 1993 óta az örök. Akkor láttalak először. Bordó szoknyában, barnás garbóban, rozsdabarna sállal a nyakadban suhantál a Hunnia filmstúdió folyosóján. Abban az évben, amikor Lanzmann Shoah vetítését szervezték az Örökmozgóban. Örökmozgó. Perpetuum mobile. Ahogy te is, és ami nekem összeforrt a neveddel. A Vera. A Surányi Vera. Nemcsak nekem. Minden, ami film, minden, ami fotó, minden, ami kő, kagyló és lebegő, derű, színes, Chagall-i, vagy illanó, múlandó töredék. Nem tudok hivatalosan beszélni rólad, mert sosem voltál hivatalos, és ez olyan távol áll tőled, mint amilyen lehetetlen ez a mostani pillanat. Nem ott fent, nem itt lent. Nem, Vera. Te nem voltál, hanem vagy. Itt vagy. Mindenütt. Mindig ragyogó. Fogalom. Most tudom, hogy befogod a füled, és azt mondod, jaj ne... sülyedek, egyik lábadról a másikra állsz, felejthetetlen szemed és mosolyod kezéd mögé rejtéd.

Filmkincskereső kutató, ezt mondtad. Igen. Ez voltál, ez vagy. Kincseket vittél és hoztál nekünk, mutattál, írtál, szerkesztettél, kérdeztél nekünk és helyettünk. Tabuk nélkül. Szabadon és bátran. Nem hivalkodva, nem mellőzve – szerényen, légiesen könnyed természetességgel belénkívésdve és belénkívésve a múlt töredékeit és minden kincset életre keltve. Hogy őrizzünk. Őszintén és szabadon. Miközben ezt írom, hogy legyen valami támpont – igyekszem nem elremegni – tudom, figyelsz. Hátrafordulok, ott a Chaplin kép alatt üldögélsz a fekete fotelben, a cigi már rég nincs a kezében, én szívom helyetted, de a mozdulatod, Vera...: Audrey Hepburnt és Marlene Dietrichet kenterbe vered. Most megint befogod a füled nevetve, de hallanod kell, hogy muszáj, hogy még beszéljünk, hogy hívjunk, hívjalak, hogy halljam, halljuk derűdet és életigenlő hangodat.

1 2018. szeptember 5-én

Szabad vagy, Vera, a legszabadabb köztünk, és mindig az voltál. Fájdalmad – legyen az bármiféle – diszkréten semmit és senkit nem elárulva, minket is óvva rejtetted előlünk – és csak sejtetted, de talán tudtad is, hogy sokunk, nagyon sokunk helyetted kiáltja hangosan: nagyon fáj.

És mert távol áll tőled, hogy te fájdalmat okoz bárkinek: üzentél. Azon a hajnalon, amikor hangodat hallva sokunk éppen éber és nyugtalanul Rádgondolva forgolódott, járkált vagy hazatért, amikor üzentél, hogy elég, mert szabadságodban korlátozva vagy, és mi sikoltva ébredtünk a felfoghatatlanra, mert belénkhasított, ami nem lehet, te üzentél újra; amikor pár nappal később, elszorult torokkal indultunk hozzátok, a Tátra utca már nem úgy fénylett, lépéseinknek sűrű sulya volt, nehezebb a mozdulat, Feri jött elénk, a konyhában szeretteid és barátaid seppentem, csendesesen... szemünkkel félénken Téged kerestünk-kutattunk minden zugban: hátha..., minden kőben, minden bordóban: hátha..., követeid, a Klári és a Katák kezében fényképek, Rólad, fekete-fehérek, sárgák, megbarnultak és egészen újak... fájdalmas szomorúság... És egyszerre csak, mintha az asztalra csaptál volna. Megfordult valami. Nem tudom, mikor. Észrevétlenül, ahogy szoktál, talán a kánikula utáni hús fuvallattal jöttél, úgy illantál át a konyhából a nappalin át szobáig, erkélyed fehér függönye libbent, Szidi nem nyávogott, békés volt, és te megtöltötte a teret... és egyszerre úgy öleltél át minket, barátaidat és szeretteidet, ahogy Nono fiad ölelt téged, mintha kis különálló szigeteid, akik addig csak távolról tudtunk egymásról kontinensé forrtunk volna össze. Általad. Nem tudom, hogy csináltad, Vera. Azt hittem, álmodtam, de még aznap este és másnap az üzenetek és telefonok sorra jöttek: „*Té is láttad? Ti is láttátok? A konyhában fényesebben világított a villanykörte! Láttátok? Ott volt! Itt volt a Vera! Mintha velünk lett volna, bátran és nevetve... betöltötte a teret!*”

Nincs volna, Vera. Ott voltál, és ezt nemcsak én tudom. És nekem azt mondtad, ha elakadok, mondjam ezt itt el azoknak, akik nem lehettek ott. Hogy mindig vagy. És most befejezem, mert sosem bírtad a hosszút. Más most úgyse tudnék...

A Durst Gyuri üzenté így neked,
máshogy nem is lehet:
Szevasz, Vera!
csak így herskósan –
találkozunk még,
Isten veled.

*Groó Diana és Surányi Vera
a Regina vetítésén, 2014-ben*